

Meteorok

Észlelő	Észl. (ó)	Észlelő	Észl. (ó)
Vizuális megfigyelők			
Iffy. Erdei József (Bogyiszló)	sz.	Rusz Attila (Mezőtárkány)	sz.
Csizmadia Ákos (Zalaegerszeg)	4,0	Sárnecky Krisztián (Budapest)	3,7
Csizmadia Szilárd (Zalaegerszeg)	4,0	Simon Róbert (Szigetszentmárton)	1,0
Csőregi Tibor (Lég, SK)	1,0	Szalai Attila (Tatabánya)	3,0
Folyami Balázs (Szendrő)	2,2	Szekeressz Szilárd (Zalaegerszeg)	4,0
Forgács Zoltán (Budapest)	6,5	Szlanicska Ervin (Lég, SK)	1,0
Gréff Krisztián (Esztergom)	3,0	Tepliczky István (Tata)	7,6
Gyurkó Attila (Esztergom)	3,0	Tordai Tamás (Budapest)	4,5
Hajdu Attila (Héhalom)	sz.	Ujvári Balázs (Szendrő)	3,3
Havassy Dóra (Budapest)	3,7	Vadász Roland (Szendrő)	3,3
Hollósy Tibor (Budapest)	2,5	Varga György (Lég, SK)	1,0
Janák Gyula (Lég, SK)	1,0	Varga József (Lég, SK)	1,0
Keszőcze Endre (Lég, SK)	1,0	Vécsei János (Szendrő)	3,3
Keszthelyi Bernadett (Gy.tarján)	14,5	Wieszt Krisztián (Budapest)	3,5
Keszthelyi Dániel (Gy.tarján)	36,5	Zsombok Gábor (Esztergom)	3,0
Kicsindy Levente (Esztergom)	2,0	Teleszkopikus megfigyelők	
Nagy Tivadar (Szigetszentmárton)	1,0	Iffy. Erdei József (Bogyiszló)	0,5/2
Nagy Zoltán Antal (Budapest)	2,0	Illés Elek (Kövágószőlős)	3,5/10
Németh Szilárd (Lég, SK)	1,0	Lantos Zsolt (Budapest)	-/1
Prohászka Szaniszló (Szolnok)	2,1		

Március-június mérlege 35 vizuális valamint 3 teleszkopikus megfigyelő. Fotografikus téren Hollósy Tibor 1 órát ténykedett — eredmény nélkül. Márciusban alig történt meteorozás, de később lassan beindult a munka. Az Áprilisi Lyridák maximumára 4 helyen is készültek: Dágon, Gyöngyöstarjánban, Légen, Szolnokon, valamint Zalaegerszegen. A leghosszabb megfigyelést ez utóbbi helyszínen sikerült végezni, ennek részletes feldolgozása a Meteor 1995/6. számának 29. oldalán olvasható. A Lyridák az idén (is) a vártnál kisebb aktivitást mutattak. A maximum 21-én, a délutáni órákban következhetett be, ugyanis egyöntetűen az aktivitás csökkenéséről számolnak be az éjszaka előrehaladtával.

Következő kiszemelt rajunk az májusi eleji Éta Aquaridák voltak. 4-én hajnalban 4 fős csapat (Havassy, Sárnecky, Tepliczky és Wieszt) várta a meteorhullást Dágon. Mai napig emléünkben él a raj 3 évvel ezelőtti látványos maximuma a hajnali hosszú, fényes, nyomot hagyó meteorokkal. Idén csalódnunk kellett: jóval gyengébb aktivitás, kevesebb látványos meteor.

Június vaskos megfigyelési anyaga tetemes részben a Keszthelyi-testvérpárnak köszönhető. Ők a hónap 7 éjszakáján végeztek 2-5 órás meteorészlelést. Potyogtak mindenféle rajtagok — az észleléssorozat megéme egy részletesebb feldolgozást. Különbön 3 db -4 magnitúdós tűzgömböt írtak le, ami megerősíti a korábbi tapasztalatokat, miszerint nem is ritkák ebben az időszakban a fényes meteorok. Június utolsó napjaiban a szendrőiek is kimentek az ég alá, továbbá Mogyorósbányán a Kő-

hegyen is volt egy észlelőakció. Rövid ismertetésünk persze nem pótolja a majdan esedékes részletesebb feldolgozást.

Meteoros hírek

A meteorfotózás holland példája

A felvételek értékesek lehetnek a meteorok pályának, az áramlatok radiánsainak pontosabb meghatározása szempontjából, mégis aránylag kevés amatőr szánja rá magát a fotografikus meteorozásra. Ennek számos oka lehet, például anyagi szempontok, a felszerelés összeállításával, szállításával kapcsolatos nehézségek, a kimerési, kiértékelési problémák, és legfőképpen: a hagyományok hiánya. Nagyon fontos ugyanis, hogy az észlelő maga mellett tudhasson egy olyan közösséget, amely megkönnyíti számára az előbbieket leküzdését, segítséget nyújtson az észlelések megtervezéséhez, kivitelezéséhez, kiértékeléséhez. A tapasztalatok szerint egy ilyen szervezet létrehozása az észlelések mennyiségének és minőségének jelentős javulásához vezet.

Hollandiában például a meteorfotózási munka közel 20 éves múltra tekint vissza. Egy-egy jelentősebb raj maximumakor általában hat csoport észlel, ahol egyes csapatok egyszerre két-három különböző — optimálisan néhány tíz kilométer hosszúságú — bázison vonalon végzik egyenként 6-8 kamerával a szimultán égbolffotózást. Csoportonként ez 30-40 fényképezőgépet jelent, ami első hallásra elég riasztónak tűnhet. A hollandok vallják, hogy mindez elsősorban csak szervezés kérdése, és az eredményt az anyagiak nemigen befolyásolják. Az eredmények biztatóak: évente mintegy száz meteornyomot rögzítenek az említett módszerekkel, így adatbázisukat lassanként a meteorfotózás történetének egyik legfontosabb anyagaként tarthatjuk számon. (WGN — 1995. április, ford. Kutrováitz Gábor)

Felülről észlelt tűzgömbök

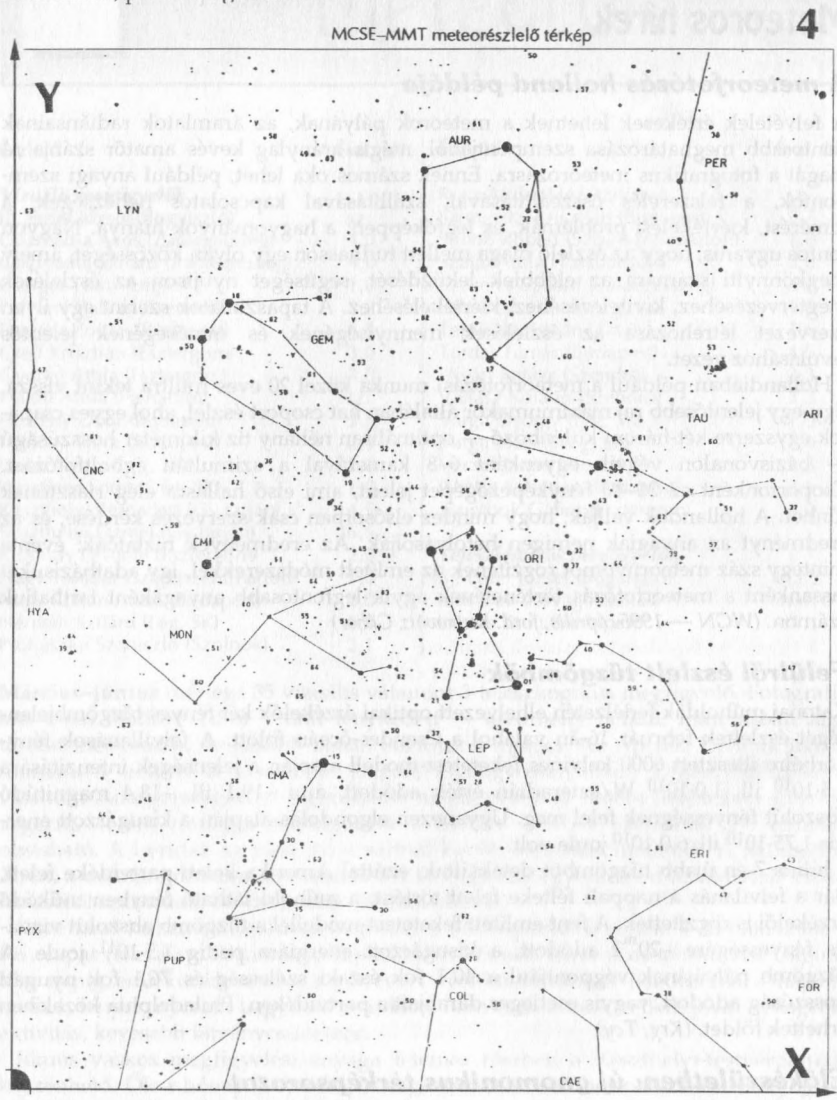
Katonai műholdak fedélzetén elhelyezett optikai érzékelők két fényes tűzgömbjelenséget észleltek február 16-án valahol a Csendes-óceán fölött. A felvillanások fénygörbéire illesztett 6000 kelvines feketetest-modell alapján a jelenségek intenzitására $1,5 \cdot 10^{10}$ ill. $1,0 \cdot 10^{10}$ W/szteradián érték adódott, ami $-19,1$ ill. $-18,4$ magnitúdó abszolút fényességnek felel meg. Ugyanezen elgondolás alapján a kisugárzott energia $1,75 \cdot 10^{10}$ ill. $6,0 \cdot 10^{10}$ joule volt.

Július 7-én újabb tűzgömböt detektáltak, ezúttal Amerika keleti partvidéke felett. Bár a felvilanás a nappali félteke felett történt, a műhold látható fényben működő érzékelői is rögzítették. A fent említett feketetest-modellrel a tűzgömb abszolút vizuális fényességére $-20^m,2$ adódott, a kisugárzott energiára pedig $1,5 \cdot 10^{11}$ joule. A tűzgömb pályájának végpontjául a $40,1$ fok északi szélesség és $76,1$ fok nyugati hosszúság adódott, vagyis esetleges darabjait a partvidéken, Philadelphia közelében érhetek földet. (Krg, Tcy)

Előkészületben: új gnomonikus térképsorozat

Közel 10 éve vezettük be a híres 7 lapos meteorészlelő térképsorozatunkat. Mondhatjuk bátran, hogy bevezetése annak idején forradalmasította a hazai meteorozást. Persze hiányosságai is hamar kiderültek: a déli csillagképeket nem ábrázolja megfe-

előző; a feltüntetett határmagnitúdó körüli csillagok fényességértéke rosszul olvasható; végül, de nem utolsósorban A/3-as mérete kissé nehezkessé teszi használatát, postai megrendelését.

A felsoroltak kiküszöbölésére elhatároztuk egy újabb, praktikusabb gnomonikus térképsorozat elkészítését. Ez 9 db A/4-es lapon ábrázolja a tőlünk látható eget, számos csillag fényességét feltüntetve. Megjelenése rövidesen várható, most —

kedvcsinálól — bemutatjuk segítségével az őszi csillagképeket, remélve, hogy minél többen kedvet kapnak az őszi áramlatok megfigyelésére. (nyz, tey)

Meteor üti autót, egy lépésben...

Keiichi Sasatani egy Japánban, Negariban élő nyugalmazott iskolaigazgató. Idén február 18-án reggel autóján sajátos rongálás nyomait találta. A tettes egy tojás méretű kozmikus látogató volt, amely az éjszaka során szakította át a csomagtartót. A meteorit több darabra törtött, ebből négyet sikerült megtalálni. A legnagyobb darab 325 g-os volt és 6,5 cm hosszú, míg az eredeti meteorit mérete egy nagyobb tyűk-tojásával egyezett meg. A laborvizsgálatok kiderítették, hogy a jelenleg Sasatani úr birtokában lévő meteorit L6-os típusú kondrit, melyből sok hullik bolygónkra. A tettet valószínűleg repülés közben is látták néhányan. Az előző éjszaka született megfigyelések a helyi éjjél környékén (14:55 UT) egy dél-délkelet felé haladó tűzgömből tettek említést. (S&T 1995/9 — Kru)

Nyári megfigyelési gyorsmérleg

Az észlelések számából nem látszik, hogy csökkenne az érdeklődés a meteorozás iránt. Közel száz észlelő megfigyelései érkeztek be, és reméljük, kiegészül az anyag azokéval is, akik eredményeiről tudomásunk van, de még nem küldték be. Számos csoportos meteorozás történt, elsősorban a július végi, augusztus elejei észlelőtáborokon. A legnagyobb ilyen rendezvény a ráktanyai MCSE-tábor volt, amelyen minden derült éjjel ügködött egy kisebb-nagyobb csapat. Velük egyidőben rendezték táborukat a Komárom megyeiek Mogyorósbányán, a székesfehérváriak a Tési-fennsík alján, valamint a gyöngyösiek a Mátrában, a Kaszab-réten. Augusztus elején a Perseidák még nem túl holdfényes szakaszában számos egyéni megfigyelő, és kisebb csoport jegyezte a meteoraktivitást (Gyöngyösön, Szendrőn, Tata közelében stb.). Sajnos teleholdra esett a pécsiek Boldogasszonyfán rendezett augusztusi tábora, ahol szintén történt pár megfigyelési kísérlet. Az igazi élményt azonban az aug. 13-án este zenitben feltűnt, -8^m -sra becsült tűzgömb jelentette.

Októberi kedvcsináló

Ha október, akkor Orionidák! Az idén végre szerencsés holdfázis, azaz éppen újhold mellett kísérhetjük figyelemmel a Halley-üstökössel kapcsolatban híressé tett raj maximumát. Hogy megérdemelte-e a raj a fokozott figyelmet? Bizonyára, bár az elmúlt jópár esztendőben semmi különlegességet nem mutatott. Nem produkált kitörést, mint a Perseidák, „csupán” évről évre hozta megszokott formáját: sok közepes fényességű, feltűnően gyors, fehér, sokszor nyomot hagyó rajtagot. Így lesz ez valószínűleg az idén is. A maximum napjai (okt. 20–23.) éppen hétvégére esnek, reméljük, sokan lesznek kíváncsiak a hajnali órák látványosságára. Terveink szerint észlelőhétvégét szervezünk Dágon (Pest megye) az eredményesebb munka érdekében. (Érdeklődni a rovatvezetőnél lehet.)

Az Orionidák élményében kétségtelenül szerepet játszanak az ebben az időszakban jelentkező taurida meteorok is. A Tauridák radiánsa nincs messze az Orionidákétól — viszont teljesen más jellegű meteorokat szór szét: lassúakat, fényeseket, sárgákat, nyomot hagyóakat. Több más kisebb raj is látványossá teheti meteorozásainkat. Töltsünk hát a szabadban pár órát október még langyos éjszakáin!